

«Ἡ προβληματικὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποδοχῆς τῶν κοινῶν κειμένων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου τῆς Ὁρθοδόξου μετὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν»*

● **Τοῦ Χρυσοστόμου Σαββάτου**
*Μητροπολίτου Μεσσηνίας,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*

Βρισκόμαστε σὲ ἐπίσημο διάλογο οἱ δύο Ἐκκλησίες ἐδῶ καὶ 29 χρόνια, σὲ διάλογο «**ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀληθείᾳ**», καὶ κατὰ καιροὺς ἔχουν γίνεαι ἀρκετὲς συζητήσεις γιὰ τὶς προοπτικὲς καὶ τὸ μέλλον τοῦ συγκεκριμένου διαλόγου, μέσα ἀπὸ τὶς ὁποῖες κάθε φορὰ καὶ ἀναλογικὰ ἐπισημαίνονται ὁ δυναμισμὸς του, ἡ ἀποδοτικότητα καὶ ἡ ἀποτελεσματικότητά του, ἐν τούτοις ὅμως συνεχίζει νὰ παραμένει τὸ ἀγωνιώδες ἐρώτημα ἐὰν τελικὰ ὑπάρχουν ἢ ὄχι προοπτικὲς καὶ ποιὲς μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτές· ἓνα ἐρώτημα, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀπαντηθεῖ θετικά ἢ ἀρνητικά, ἐνῶ συνεχίζει νὰ παραμένει μετέωρο, ὁ διάλογος ἐντούτοις συνεχίζεται.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ οἱ δύο Ἐκκλησίες εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν θὰ ἀποδεικνύονταν κατώτερες ἀπὸ τὶς προσδοκίαις ἀλλὰ καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τους, γι' αὐτὸ καὶ ἡ σύνταξη τῶν κοινῶν κειμένων, παρὰ τὶς ὁποῖες ἐκ τῶν προτέρων ἐκφρασθεῖσες ἐπιφυλάξεις, ἐπιβεβαίωσαν τὴν προσπάθειά τους νὰ ἐκφράσουν μία σύγκλι-

ση διδασκαλίας σὲ θέματα καὶ σὲ παραδόσεις, ποὺ θὰ ἦταν πλησιέστερα ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλη, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἀποκλείει τὴ δυνατότητα νὰ παρουσιαστοῦν καὶ σημεῖα ἀποκλίσεως καὶ διαφορῶν. Τὰ σημεῖα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ ἀγνοηθοῦν, οὔτε νὰ παρασιωπηθοῦν σὲ ἓνα διάλογο ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ δὲν μειώνουν τὴ θεολογικὴ σπουδαιότητα τῶν ὁποίων θετικῶν σημείων συγκλίσεως, τονίζοντας συγχρόνως, μετὰ τὸν τρόπο αὐτό, καὶ τὴν ὅποια γνωστὴ ἐκκλησιολογικὴ προβληματικὴ καὶ τὶς συνεπακόλουθες παραμέτρους τῆς προβληματικῆς αὐτῆς.

Ἐπιπλέον, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι τὸ θεολογικὸ ἐπίπεδο τῶν κοινῶν Θεολογικῶν Κειμένων δὲν εἶναι ὑψηλὸ ἢ ὅτι δὲν ἔχουν τὴν ἀνάλογη θεολογικὴ σπουδαιότητα.

Σὲ ὅλα τὰ θέματα τῶν Κειμένων ὑπάρχουν πολλά, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ λεχθοῦν ἀπὸ κοινῆς καὶ νὰ ὁμολογηθοῦν ἔτσι ὅπως ἔχουν, χωρὶς κανέναν ἐνδοιασμό.

* Εἰσήγησις στὴν Ἐπιστημονικὴ Ἡμερίδα, μετὰ θέμα: «Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας». Ἀριστοτέλειο Πανεπι-

στήμιο Θεσσαλονίκης – Θεολογικὴ Σχολὴ – Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Α.Π.Θ., 20 Μαΐου 2009.

Ἐντούτοις, καί παρὰ τὰ ὅσα θετικά ἔχουν ἐπισημανθεῖ γιὰ τὸ θεολογικὸ περιεχόμε- νο καὶ τὴ συνεισφορά τῶν κοινῶν Κειμένων γιὰ τὸν σκοπὸ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, δὲν μποροῦμε νὰ ἐκφράσουμε καὶ τὰ ἀντίστοιχα εὐόιωνα συμπεράσματα, ὅσον ἀφορᾶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀποδοχὴ τους, ἄλλωστε τὴν ἴδια προβληματικὴ ἐπεσήμανε καὶ ὁ Καρδινάλιος W. Kasper στὴ σημερινή του Εἰσήγηση.

Ἡ ἔκδοση τοῦ πρώτου κοινῶν Θεολογικοῦ Κειμένου – Μόναχο 1982 – δημιούργησε μίαν αἰσθησιμὴν αἰσιοδοξίαν ὅτι εἶναι δυνατόν, μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τὸ τρίπτυχο «Ἁγία Τριάς, Ἐκκλησία καὶ Εὐχαριστία» νὰ ἀποτελέσει τὴ βάση γιὰ τὴν ὅλη πορεία τοῦ συγκεκριμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἀφοῦ ἦταν δυνατόν νὰ ὑπάρξει δυνατότητα σύγκλισης σὲ θέματα δι- δασκαλίας καὶ σὲ θέματα ἐκκλησιαστικῆς πα- ραδόσεως, κάτι τὸ ὁποῖο γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν ἀνέφικτο ἀκόμη γιὰ ἄλλους ἀνάλογους διμερεῖς Θεολογικοὺς Διαλόγους¹.

Τὴν πρώτη ὅμως αὐτὴ αἰσιοδοξία σιγὰ-σιγὰ διαδέχθηκε ἡ ἀπογοήτευση, ὅταν τὰ συγκεκριμένα κοινὰ Κείμενα ἀπεδείκνυαν ὅτι γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν εἶχαν τὴν ἀπὸ τὴν ἡμέρην, ἡ ὁποία ἀνεμένετο ἀρχικὰ, μὲ ἀποτέλεσμα, εἴτε οἱ ἀρχικὲς ἐπιφυλάξεις Ὁρθόδοξου Μέλ- λους τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, σὲ ὅ,τι ἀφοροῦσε στὴ σκοπιμότη- τα, καὶ κυρίως στὴν ἀποτελεσματικότητά, τῶν κοινῶν αὐτῶν Κειμένων, νὰ βρίσκουν πρόσφορο ἔδαφος², εἴτε οἱ προτάσεις περὶ ἀναθεωρήσεως τῶν βασικῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν τῶν τριῶν πρώτων κοινῶν Κειμένων, μὲ σκοπὸ «νὰ ἐκφραστοῦν ἐκ νέου οἱ βασικὲς δηλώσεις ἢ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Μονάχου, τοῦ Μπάρι καὶ τοῦ Νέου Βαλά- μου», Ρωμαιοκαθολικοῦ Μέλους τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς³, νὰ προσδιορίζουν τὸ πρόβλημα τῆς πραγματικῆς ἀποδοχῆς τῶν τριῶν Κειμένων, ὄχι μόνον στὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ στοὺς εὐρύτερους

Ἰησοῦς Χριστὸς με τοὺς ἀποστόλους Πέτρο καὶ Παῦλο (21,5X17,5 εκ.), τέλη 11ου αἰώνα, κώδ. 4 (σκευοφυλακίου), φ. 18β, Ευαγγέλιο: Στη μέση ο Χριστός, καθισμένος σε θρόνο καὶ πατώντας σε μεγάλο ποικιλμένο υποπό- διο, υψώνει το δεξιό χέρι αριστερά, μιλώντας προς τοὺς δύο κορυφαίους ἀποστόλους Πέτρο καὶ Παῦλο.

θεολογικοὺς καὶ οἰκουμενικοὺς κύκλους.

Γιατί λοιπὸν συναντᾶται αὐτὴ ἡ προ- βληματικὴ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀποδοχὴ τῶν κοινῶν αὐτῶν Κειμένων;

1 Ἡ πρώτη αἰτιολόγησις, κατὰ τὴ γνώμη μου, προέρχεται ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῶν κοινῶν αὐτῶν Κειμένων. Γιὰ κάποι- οὺς «τὰ κείμενα τοῦ διαλόγου δὲν εἶναι ὁμολογία πίστεως... Τὰ κείμενα εἶναι working papers... ἀνοικτὰ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνση καλῆς θελήσεως νὰ κριθοῦν, νὰ βελτιωθοῦν, νὰ

¹ Χρυσοστόμου Σ. Κωνσταντινίδη (+), Μητροπολίτου Γέροντος Ἐφέσου, «Προοπτικὰ στὸν Ὁρθόδοξο-Ρωμαιοκαθολικὸν Διάλογο», ἐν Ὁρθόδοξοι Κατόψεις. Τόμος 6, Παραλειπόμενα, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 242.

² Χρυσοστόμου-Γερασίμου Ζαφείρη, Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός. Ὁ ἀρξάμενος θεολογικὸς διάλο- γος. Γεγονότα καὶ σκέψεις, Ἀθῆναι 1981, σελ. 80: «εἶναι προτιμότερον νὰ δεῖξωμεν ὀλίγην ὑπομονήν, ἕως ὅτου

ὁ παρὼν Διάλογος ξεπεράσει τὸ στάδιον τῆς νηπιό- πτης καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐφηβείας καὶ ἐνηλικιώσεως αὐτοῦ», (γιὰ τὴν προβληματικὴν περὶ τῶν κοινῶν κειμένων γενικότερα, βλ. σελ. 78-82).

³ Mgr. Johan Bonny, «Ἡ Μεικτὴ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸν Θεολογικὸν Διάλογο μεταξύ τῆς Καθολικῆς καὶ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας», ἐν Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Οἰκουμενικὸς Διάλογος, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 2005, σελ. 184.

ἀπλοποιηθῶν μέσα εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, νὰ καταλάβουμε τί ζητοῦμε μὲ αὐτὰ ποὺ διατυπώνομεν εἰς μίαν σύγχρονον, κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ χυμώδη γλώσσαν, ποὺ νὰ τὴν καταλαβαίνει ὁ κόσμος καὶ νὰ τὴν ἀποδέχεται»⁴. **Στὴν Ἐκθεση πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τονίζεται ὁ «εἰδικὸς χαρακτῆρας τῶν κειμένων τοῦ Διαλόγου, ὁ ὁποῖος ἀπορρέει ἀπὸ τὸν σκοπὸ τοῦ Διαλόγου – τὰ ὁποῖα (ἐνν. Κείμενα) δὲν ἀποτελοῦν δοκίμια θεολογικά, ποὺ ἐξαντλοῦν τὴν ὀρθόδοξον ἢ τὴν ρωμαιοκαθολικὴν διδασκαλίαν πάνω στὸ θέμα, ποὺ συζητεῖται κάθε φορά, ἀλλὰ μόνο προσπάθεια ἐντοπίσεως τῆς ἐκατέρωθεν οὐσιώδους θεολογικῆς ἐπιχειρηματολογίας πάνω στὶς εἰδικὲς ἐκεῖνες πτυχές τῶν θεμάτων, οἱ ὁποῖες ἀπτονται, μὲ τρόπο ὀργανικὸ καὶ ἄμεσο, τῆς ποθομένης ἐπανενώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν»⁵.**

Μὲ βάση τὶς δύο αὐτὲς ἀξιωματικὲς ἀρχὲς περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κοινῶν Κειμένων τίθενται δύο βασικὰ ἐρωτήματα. Ἐὰν τὰ κοινὰ Κείμενα εἶναι «κείμενα ἐργασίας» καὶ μετὰ τὴν τελικὴ τους ἔγκρισιν ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε Ὀλομέλεια τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς: α) Σὲ τί διαφέρουν ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν Μεικτῶν Συντονιστικῶν Ἐπιτροπῶν; β) Ποιὰ εἶναι ἡ ἐγκυρότητα, ἀξία, βαρύτητα, σημασία καὶ σπουδαιότητά τους, ὅταν θὰ τύχουν, ἂν τύχουν, καὶ τῆς ἔγκρισιν ἀπὸ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν;

Αὐτό, τὸ ὁποῖο πάντως μέχρι σήμερον γνωρίζαμε εἶναι ὅτι ἡ τελικὴ ἀξιολόγησις τῶν Κειμένων αὐτῶν ἀνῆκει βεβαίως στὶς ἐκατέρωθεν Ἐκκλησίες, γιατί ἀλλιῶς ἡ ἀξία τους προορίζεται, ἀπλῶς καὶ μόνον, στὸν εὐρὸ ἢ στενὸ ἐρευνητικὸ τους χαρακτῆρα, ὁ Διάλογος θὰ παραμένει ὡς Διάλογος μεταξὺ Θεολόγων, ἀλλὰ ὄχι ἐκπροσώπων Ἐκκλησιῶν, ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ Διαλόγου καθ' ἑαυτὸν θὰ συνεχίσει νὰ ἀξιολογεῖται ὄχι «ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαστάσεως τῆς ἐπιζητούμενης ἐνώσεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις κατ' ἀκρίβειαν εἶναι πρᾶξις

καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆ»⁶, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ τὴν ἀναζήτησιν μορφῶν λύσεων, συμβιβασμῶν, σκοπιμοτήτων καὶ διεξόδων, ἐρήμην τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἐμπειρίας καὶ παραδόσεως.

2 Ἡ δευτέρη αἰτιολόγησις προέρχεται ἀπὸ τὶς ἐκκλησιαστικὲς δομὲς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες εἶναι ἀσφαλῶς διαφορετικὲς. **Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία θεσμικὰ εἶναι ἓνα ἐκκλησιαστικὸ σῶμα ἐνιαῖο μὲν ἀπὸ πλευρᾶς πίστεως καὶ διδασκαλίας, συγκροτεῖται ὅμως ἀπὸ Αὐτοκέφαλες τοπικὲς Ἐκκλησίες, καὶ ἐπομένως αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ θὰ πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ἐφ' ὅσον ἓνας ὀρισμένος δομικὸς πλουραλισμὸς εἶναι ὑπαρκτὸς στὸν χῶρον τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ σὰν τέτοιος προσδιορίζει τὴν ἐκάστοτε «στάση» τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στάθματα τοῦ συγκεκριμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου.**

Ἀντίθετα ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει μίαν δομὴν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπόλυτα συγκεκριμένη, μὲ κέντρο ἀναφορᾶς τὸν Ρωμαῖο Ποντίφικα, ὁποιαδήποτε δὲ θεολογικὴ σκέψη καὶ ἔκφρασις κατανοεῖται σὲ ἓνα ἐπίπεδο καθαρὰ ὑποκειμενικὸ ἢ τοπικὸ, εἶναι δυνατόν νὰ καταστοῦν ἀποδεκτὲς, ὡς διαφοροποιήσεις κάποιων θεολόγων τῆς, ποὺ ὀδηγοῦν μὲν σὲ κάποιες διαφορὰς ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἔκφρασις καὶ διατύπωσις, καὶ οἱ ὁποῖες ἀξιολογοῦνται ὡς παραλλαγὲς ἀπλᾶ καὶ μόνον συγκεκριμένων θεολογικῶν ἐκφράσεων καὶ τάσεων τῆς θεολογίας τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ κύριες ὅμως θεολογικὲς ἀπόψεις ἐκφράζονται πάντοτε μέσα ἀπὸ ἐπίσημα Κείμενα (Γράμματα, Ὁδηγίαι ἢ Ἐγκυκλίους) τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Αὕτη ἡ δομικὴ διάκρισις καὶ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν περιέχει μέσα τῆς καὶ τὶς πρώτες δυσκολίες ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποδοχῆς τῶν κοινῶν Θεολογικῶν Κειμένων.

Στὸν χῶρον τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας

⁴ Πρὸβλ. Στυλ. Χαρκιανᾶκη - Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας, «Ἐνημέρωσις ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μὲ τὴν Ρώμην», ἐν Πρακτικὰ Συνάξεως τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τοῦ 1996, ἐπιμ. Σύνταξιν Ἀρχιμ. Ἐλπιδοφόρου Β. Λαμπρινιάδη, Κωνσταντινούπολι 2008, σελ. 106.

⁵ Πρὸβλ. Γρηγορ. Μ. Λιάντα, Διορθόδοξος Διακονία τοῦ

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ συμβολὴ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν στοὺς διμερεῖς θεολογικοὺς διαλόγους μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐκδ. Κορνηλία Σφακιανᾶκη ἄχρ., σελ. 176.

⁶ Χρυσοστόμου Γερασίμου Ζαφείρου, Ἐνθ' ἄνωγ., σελ. 81.

ἐκφράζεται μία ἐπιφυλακτικότητα ἢ διστακτικότητα ἔναντι τῶν συγκεκριμένων Κειμένων, δὲν θὰ ἤθελα δὲ νὰ τὴ χαρακτηρίσω καὶ ὡς ἀδιαφορία, πολλὰς φορές μάλιστα ὑπὸ τὴν πίεση ἢ τὸν φόβο ἀκραίων συντηρητικῶν ομάδων καὶ ἐξαιτίας ἰσορροπιῶν καὶ ἐξυπηρέτησης σκοπιμοτήτων, οἱ ὁποῖες ὅμως εἶναι ἐκτὸς τῆς πραγματικῆς καὶ οὐσιαστικῆς ἀντίληψης ἑνὸς διεκκλησιαστικοῦ Διαλόγου.

Ποιὰ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέχρι σήμερα ἔχει προβεῖ σὲ ἔγκριση τῶν Κειμένων αὐτῶν καὶ προσπάθησε ἀκολούθως νὰ θέσῃ αὐτὰ σὲ κατηχητικὴ ἐφαρμογὴ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν μελῶν της;

Θεωρῶ ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἐμμείνομε, ὥστε οἱ Ἱερὰς Σύνοδοι τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ ἔχουν τὸν τελευταῖο καὶ ἀποφασιστικὸ λόγο ἐπὶ τῶν συγκεκριμένων Κειμένων, νὰ δίνουν μὲσω τῆς συνοδικῆς ὁδοῦ τὸ θεολογικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ κῦρος καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀναγνώριση στὰ συγκεκριμένα θεολογικὰ Κείμενα, τέλος δὲ μὲ κατηχητικὸ τρόπο καὶ ἀπόλυτη σαφήνεια νὰ ἀναλύουν καὶ νὰ παρουσιάζουν πρὸς τὸν Λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὸ θεολογικὸ περιεχόμενον καὶ τὴ σημασία τῶν Κειμένων αὐτῶν.

Αὐτὸ προϋποθέτει ὅτι τὰ συγκεκριμένα Κείμενα πρέπει νὰ παρουσιάζονται ἀπὸ τὶς τοπικὰς Ἐκκλησίες μὲ σαφήνεια, ἀκριβολογία, νὰ ἀποφεύγουν τὶς γενικότητες καὶ νὰ μὴν ἐκφράζουν ἀμφίροπτες θέσεις, οἱ ὁποῖες, ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ μὲ κάποια παραπληροφόρηση ἢ καὶ μὲ διάθεση εὐκόλης κριτικῆς μποροῦν νὰ ὀδηγοῦν σὲ παρερμηνεῖες καὶ παρεξηγήσεις περὶ τὰ λεγόμενα καὶ διατυπούμενα.

Στὸν χῶρο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμόζεται ἡ ἀρχὴ τῆς πρόληψης ἢ τῆς θεραπευτικῆς.

Πρὸ τῆς ἔκδοσης τῶν κοινῶν Κειμένων τὰ ἐπίσημα ὄργανα καὶ οἱ Ἐπιτροπές, κυρίως γιὰ τὴ Δογματικὴ Πίστη, **δροῦν «προληπτικά», μὲ τὴν ἔκδοση ἐρμηνευτικῶν Γραμμάτων ἢ Ὁδηγιῶν, ἢ «θεραπευτικά» μετὰ τὴν ἔκδοση τῶν κοινῶν Κειμένων, μὲ παπικὰ Κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τὸν Λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐρμηνευτικὰ «θεραπεύουν» ἢ «προλαμβάνουν»** τὶς ὁποῖες ἐκκλησιαστικὰς παρεκκλίσεις, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν δυσερμηνεῖς ἢ νὰ ὀδηγήσουν σὲ ἐκκλησιολογικὰς

διαφοροποιήσεις ἀπὸ αὐτὰς τῆς Α΄ καὶ τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου, τονίζοντας κυρίως τὴν ἀρχὴ τῆς ἀποκλειστικότητος τῆς πετρείου ἀποστολικότητος τὸν θρόνον καὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης, ὑποδεικνύοντας συγχρόνως ὡς ἀπόλυτο στοιχεῖο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταυτότητος ἢ σημεῖο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τὸ πρόσωπον τοῦ Ρωμαίου Ποντίφικα, χωρὶς τὴν πρακτικὴν τῆς συνοδικότητος, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποῖα εἰκονίζεται καὶ ἡ καθολικότητα καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία [Communionis Notio, ἀρ. 12 (D S 3051-3157)].

Ἀποτέλεσμα ὅλης αὐτῆς τῆς ἐρμηνευτικῆς (προληπτικῆς ἢ θεραπευτικῆς) τῶν κοινῶν Θεολογικῶν Κειμένων τοῦ συγκεκριμένου διεκκλησιαστικοῦ Διαλόγου εἶναι ἡ ἐμφάνιση μιᾶς ἐσωτερικῆς ἀνακολουθίας, μεταξὺ τῶν Ἐπισήμων Θεολογικῶν Κειμένων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κοινῶν Θεολογικῶν Κειμένων τοῦ συγκεκριμένου Διαλόγου.

Ἐὰν τὰ κοινὰ Κείμενα εἶναι Κείμενα ἐκκλησιαστικά, μὲ τὸ ἀπόλυτον περιεχόμενον τοῦ ὅρου, τότε καὶ ἀπὸ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπαιτεῖται μία κατηχητικὴ προβολὴ τοῦ πρὸς τὸν Λαὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μία ἐρμηνευτικὴ ἐνημέρωση πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, ἴσως καὶ μὲ μία ἐπικύρωση, χωρὶς νὰ ἐρμηνεύονται μὲ τὶς ἐκκλησιολογικὰς ἀρχὰς τῆς Α΄ καὶ Β΄ Βατικανῆς Συνόδου.

Ἔτσι νομίζω ὅτι ἔχουν τὰ πράγματα σήμερα, ἀναφορικὰ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀποδοχὴν τῶν κοινῶν Κειμένων τοῦ συγκεκριμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου.

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Συμπρόεδροι,

Γιὰ τὸν Θεολογικὸν Διάλογον μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, γιὰ τὸν «Διάλογον τῆς ἀληθείας», προοπτικὰς μποροῦν νὰ ὑπάρξουν, καὶ ὑπάρχουν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρξῃ πρωτίστως μία πορεία σοβαρῆ, ἀξιοπρεπῆς καὶ εὐκρινῆς, μὲ κύριον γνώρισμα τὴν ἀμετάπτωτην καὶ ἀμείωτην τιμότητα, εὐθύτητα καὶ ἀλληλοσεβασμόν.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι διαλεγόμεθα **«ὕπερ τῆς ἀληθείας»** καὶ **«οὐ δυνάμεθα τι κατὰ τῆς ἀληθείας»** (Β΄ Κορ. 13, 8).

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν προσοχὴν Σας, καὶ τὴν κατανόησίν Σας. ■